

7.

D. F. G.
SPECIMEN THEOLOGICUM,
QUÆSTIONEM
DE
SALUTE GENTILIIUM
ÆTERNA
LEVITER EXPENDENS,
QUOD,
CONS. MAX. VENER. FACULT. THEOLOGICÆ
IN REG. ATHENÆO ABOËNSI,
MODERANTE
VIRO MAX. REVER. ATQUE CELEBERRIMO,
D: NO MAG. *CHRISTIANO*
CAVANDER,
S. S. THEOL. PROFESS. REG. ET ORD.
PUBLICÈ VENTILANDUM MODESTE PRÆBET
GUSTAVUS LEVIN,
PHIL. MAG. ET ADJ. MIN. IN ST. MARIA.
IN AUDITORIO MAJORI DIE XVII MAJI
MDCCLXXXIII.
HORIS ANTEM, CONSVETIS.

ABOË,
TYPIS VIDUÆ REG. ACAD. TYPOGR. JOH. C. FRENCKELL,

5.

PRÆFATIO.

De gentiliū salute, non nostro primum ævo anceps & perardua sane inventa, sed antiquioribus jam temporibus inter eruditos variis animorum motibus agitata est controversia. Qui enim primoribus modo, ut dici solet, labris Historiam Theologiæ degustaverit Litterariam, facile animadvertet, quæstiones & præjudicia hujus generis, jam priscais sæculis excogitata sæpiusque confutata, non defuisse. Recentiori vero præsertim tempore ea denuo inuenta, paululum mutata, assidue sulta & polita sunt, occasionemque agminibus curiositatum dederunt, simplicitati, rerum Divinarum gravitati apprime respondentem, maxime repugnantium; quas, mundo senescente, fermento suo morifero, tam ex Theologia quam Philosophia relegando, infectas, magis magisque revirescere dolemus! Naturalistis quippe non unius generis & Indifferentistis, aliisque nonnullis antiquioribus & recentioribus Hæreticis, verbi nimirum Divini, reconciliationis per Christum factæ, & profundissimæ nostræ corruptionis contemtoribus ac hostibus, qui diversis temporibus eo impudentiæ processerunt, ut varia adminicula & speciem habentia argumenta, ad placita sua struenda defendendaque, excogitare & disseminare non intermitterent nec vererentur, opiniones hujus farraginis in primis sunt familiares. Quanta jam horum occurrat multitudo, qui periculosis moliminibus suis, ad jugum scrupulorum virulentissimorum, quibus ex nexu hypotheseum suarum

noxiarum inhærent, cervici nostræ imponendum cupide conspirarunt, nunquam satis deplorari potest. At quod simul maxime lugendum! dogmata hujusmodi non solum ab omnibus corruptæ rationis filiis & admiratoribus furioso quodam atque impudenti impetu commendantur; verum etiam haud pauci eorum, qui puriori ex verbo Dei haustæ doctrinæ se addictos esse profitentur, versipellium horum opinionibus, in nimis libera ac figmentis cerebri humani contaminata veritates Divinas tractandi ratione, doctas suas jam præbere aures, conjecturisque, (ne quid durius dicam), illorum audacibus, in variis argumentis, tenaciter adhærescere incipiunt. Mitto nunc alios, & de illis solum loquor, qui nostra ætate gentilium, legem naturæ quantum valeant observantium, salutem defendunt æternam, idque in primis ob meritum Christi, ipsis licet ignotum. Ne quem ullo videar lassisse modo, viros præclari ingenii & haud obscuræ immo celeberrimæ famæ nominare nolo. Sufficiat neminem in harum litterarum castris vel mediocriter versatum fugere posse, plures nostro exstitisse avo, qui magno verborum apparatu & argumentorum undique congestorum copia hanc propugnarunt sententiam. Quandoquidem igitur Specimen aliquod Theologicum edere decrevi, operæ pretium duxi, in hac quaestione breviter & modeste examinanda tenues ingenii vires periclitari. Lubens concedo, vehementer optandum esse, ut omnes homines, tam intra quam extra Ecclesiam Christianam, æternæ felicitatis fierent participes! Et ideo dogma quidem de salute Ethnicorum, Evangelii ignarorum, honeste viventium, nihil ingrati, horridi atque periculosi in se primo adpectu continere videtur. Quum vero benignissimum Numen verbum suum revelatum nobis concesserit, nec in illo Oeconomiam inter gentes suam plene manifestaverit, aut sententiam de iis alicubi aperte dixerit,

xerit, multo minus id a nobis requisiverit, verum potius prohibuerit 1 Cor. V: 12, 13. adeoque sibi iudicium de iisdem reservaverit: quare etiam temeritate & invidia non carere jure dicitur, si tacente uno mortalium iudice, nos non taceremus, sed præjudicio nostro ejus occuparemus sententiam Rom. XIV: 4; satis patet, operam in præsentī materia evolvenda meam in eo versari debere, ut sedulo disquiram, quid convenienter principiis sanæ rationis & supernaturalis revelationis, quæ facta tectaque conservanda sunt, de hac controversia tenendum sit, & an virorum ab adversa parte pugnantium, quos alioquin suspicimus, argumenta adeo convincentia sunt habenda, ac sibi aliisque persuadere conantur. Hunc autem laborem dum adgredior, ad Deum supplex confugio, devotissime orans, velit auxilium suum, quo incepta mea prospera reddantur, ex summa bonitate mihi impertire! Tuum etiam B. atque Cand. L. mihi polliceor favorem, placidæ Tuæ censuræ innoxium hunc conatum commendans.

§. I.

Licet universus hicce rerum creatarum complexus, eaque omnia, quæ mundo huic adspectabili insunt, mirabili sapientia a Summo Numine adornato, multa perfectionum Summi rerum Conditoris, cuilibet ad indolem rerum considerandam oculos animumque advertenti, præbeant documenta; res tamen quæ peculiari sua gaudent præstantia scrutantes, simulque ad nosmet ipsos præcipue attendentes, maxima & excellentissima magnalium Divinorum hic exhiberi specimina ac testimonia, facillime nobis persuadebimus. Deus enim, qui causa est prima, a qua totum hoc universum pendet, tot tamque præclaris nos præ aliis animalibus ornavit beneficiis, ut

inter res in mundo obvias nullas inveniamus, tot ac tantis a Creatore Optimo Maximo instructas proprietatibus, quot quantisque nosmet excellere animadvertimus. Quomodo vero Deus, qui sibi est sufficientissimus, omnesque possibiles in se comprehendens perfectiones, quæ ipsam æternam Ejus Majestatem constituunt, protoplastos nostros in imagine sui ad similitudinem suam creaverit, quantaque beneficiorum testimonia, eosdem salvos felicesque reddendi, reliquerit, verbum Ejus scriptum facis superque testatur Gen. I: 26. Homines nimirum primi, in primæva sua innocentia constituti, ut creaturæ intellectu & voluntate libera præditæ, non solum vi sapientiæ, quæ in intellectu eorum eluxit, Deum summum istud bonum, omnisque boni fontem & scaturiginem, non potuerunt non cognoscere Col. III: 10; verum etiam qua sanctitatem ac rectitudinem voluntatis, quæ cum voluntate Creatoris erat conveniens, ea, quæ intellectus recte jubebat faciendâ atque monstrabat desiderandâ, ipsis fuerunt jucundissima atque præstita facillima Eph. IV: 24. Creati vero ad fruitionem vitæ æternæ, certo temporis intervallo, ex Divina voluntate in statu explorationis, quo occasionem haberent obsequium suum Deo declarandi, transacto, cultuque Deum ex vivida Ejus cognitione resultantem prosequentes, in statum gloriæ æternæque vitam ac beatitatem erant transferendi. Hinc abunde constat, statum eorum felicissimum fuisse, beatitudinemque, ut intermedium creationis finem, gloriæ Dei seu perfectionum Ejus manifestationi, scopo omnium rerum ultimo, in ipsa creatione a Numine subordinatum & intentum, non modo propriis hominum viribus, justitiæ Divinæ ex asse satisfaciendo, sed etiam sibi ipsis obedientia exactissima legi Divinæ exhibita, justitiam acquirendo, obtineri potuisse. Cum autem primi parentes, propria sua culpa, & diaboli, totius generis humani inimici,

amici, atrocissimis barathri panurgiis, voluntate sua libera
 abuterentur, de arbore vetita scilicet comedendo, & hoc
 peccato suo gravissimo, iræ Divinæ, temporalis & æter-
 næ mortis ac damnationis se reos facerent; *Φιλαθεωπία*
 illa nunquam satis celebranda, qua Deus in æternitate
 inductus, per primum Evangelium de benedicto illo se-
 mine mulieris, in temporis plenitudine venturo & caput
 serpentis contrituro Gen. III: 15. foedus gratiæ, cum toto
 genere humano, sanguine Filii sui redimendo, erectum
 esse manifestavit. Quæ quum ita sint, duplicem viam
 salutis obtinendæ in genere dari, scilicet vel per propria
 vel aliena opera, nobis tacentibus, attento cuius hinc
 jam ad oculum patet.

§. II.

Quod ad viam per propria opera ad salutem perve-
 niendi attinet, propria legis Divinæ impletionem, cui ho-
 mo, excellentissimis a Deo donis instructus, ex asse sa-
 tisfacere obligatur, eandem procurabit, necesse est. Lex
 autem Dei, seu doctrina Divina, in qua justissima & im-
 mutabilis Ejus voluntas revelatur, quales nos esse oportet
 in nostra natura, cogitationibus, desideriis, dictis &
 factis Deut. VIII: 6. X: 12. XI: 22. obedientiam, non
 modo intensive, respectu totius hominis Matth. XXII: 33.
 Deut. XXVI: 16. & extensive, respectu omnium præcep-
 torum Jac. II: 10. Deut. XXVII: 26. verum etiam pro-
 tensive, respectu perseverantiæ Ez. XVIII: 22. 24. requi-
 rit perfectam: adeo ut homo non solum omnia sua co-
 gitata, dicta & facta, omnes motus & affectus cordis, ad
 normam legis Divinæ dirigat attemperetque; verum eti-
 am singula præcepta illius, singulis vitæ suæ partibus, si-
 ne intermissione facta teclaque habeat, si in sancta cum
 Deo **communione**, æterna frui poterit beatitate. Si ita-
 que

que mortales legi Divinae adeo exactam possent prestare obedientiam, nullum est dubium, quin perfectionibus Divinis convenienter agentes, felices in aeternum evaderent. Quo certius autem constat, praevalentem intellectum ac decernentem voluntatem, duas istas mentis facultates, circa agenda atque fugienda, sui muneris sui-que officii observantissimas, in omni actione adesse; eo firmitus asseritur, perfectam Dei rerumque cognitionem a parte intellectus, atque sanctitatem a parte voluntatis requiri, si homines viribus suis, opera salute aeterna digna facere possent. Scriptura vero Sacra abunde docet, primos parentes peccasse, legisque Divinae violatione, imaginis Dei, qua instructi erant, jacturam fecisse, in cuius locum, maxima humanae naturae obiective & subjective universalis corruptio successit, eosque irae Dei & aeternae damnationis reos fecit Rom. V: 12. 1q. VI: 23. Eph. II: 3. Joh. III: 36. Haec ad omnes posteriores eorum per naturalem generationem propagata Gen. V: 3. 1 Cor. XV: 47-49. atque obiective universalis considerata depravatio, est complexus omnium vitiorum, dominatione mortis ac potestate satanae conjunctus Eph. II: 1, 2, 5. Rom. V: 14. Act. XXVI: 18. Subjective vero universalis inest omnibus hominibus, naturaliter ex primis parentibus descendentibus; qui naturales protoplastorum participant qualitates Joh. III: 6. Rom. III: 10. 23. V: 12. 18. atque gravissimum in intellectu eorum cognitionis & in voluntate sanctitatis defectum arguit; adeo ut in locum sufficientis in intellectu lucis, densissimae successerint tenebrae Eph. IV: 18. V: 8. & loco sanctae voluntatis, proclivitate atque habitu legem violandi & impotentia bene agendi infecti, non modo ulla habeamus vires legem Dei servandi, sed toti quanti peccati mancipia Rom. VI: 17. VIII: 7. continuo peccemus Gen. VI: 5. VIII: 21. I Reg. VIII: 46. Ps. LI: 7. II Cor. III: 5. Rom. III: 12. VII: 14.

§. III.

Hanc naturæ nostræ, præcipue moralis, ingentem funestamque corruptionem, num ratio, experientiam consulens, ex domesticis principiis cognoscere valeat, a præsentis proposito alienum non esse videtur paucis attingere. Ratio humana, eximium plane Dei quidem est donum, pro statu tamen præsentis adeo arctis circumscripta cancellis, ut in densissimis remaneamus tenebris, cupiditatibusque nostris pravis indulgentes, noxam ignorantiae in varia deterentis devia itinera, non possimus effugere, nisi animus debita industria atque diligentia excolatur. Licet etiam ratione exulta variarum rerum nobis acquisiverimus cognitionem, maximosque in hoc negotio fecerimus progressus; ponoceria tamen rationis ultra sphaeram suam non sunt dilatanda, sed vires ejus intra limites, quos agnoscere tenetur, coercendæ sunt, II Cor. X: 5. nisi, cæstro quasi perciti, omnia vacillante ipsius decempeda nobis metienda sumamus. Plurimæ quippe ad salutem æternam obtinendam necessariæ veritates, e luce revelationis Divinæ haustæ, ita omnino sunt comparatæ, ut sphaeram rationis superent; quare ratio in lucem earum emergere nequies, easdem non potest non & penitus ignorare, & circa illas, cum revelatæ fuerint, ancipiti & dubia industria scrutando fluctuare. Quamvis autem variæ dentur veritates, quas Divina revelatio continet, quæ, rationi minime perviæ, captum ejus ita superant, ut ea sibi relicta vix ac ne vix quidem de iisdem somniare valeat; interim tamen, si indolem rationis qualis jam est, curatius consideraverimus, nec usum ejus plane tollere voluerimus, fatendum, rationi non esse impervium, ex mundi hujus universi artificio debita attentione contemplato, perfectissimum a nullo pendentem artificem agnoscere, quem nomine Dei, a quo nos & omnia

omnia visibilia æque ac invisibilia pendent, veneramur. Quatenus autem res creatæ a Deo omni modo suam agnoscunt dependentiam, eatenus absoluta ipsis repugnat independentia, & tamquam servi Dei, perfectissimo Ejus subsunt dominio. Hinc nullum est dubium, quin homines, ut creaturæ rationales, obligati sint, omnes, internas & externas, actiones suas liberas, ad voluntatem Dei, cui jus illimitatum in singulas res creatas competit, accomodare. Jam quale ab una parte est jus Creatoris in creaturas, talis ab altera, in creaturarum dependentia fundata, est obligatio; jus enim & obligatio in exactissima sunt proportione, h. e. in quantum quis suam ab altero agnoscere debet dependentiam, imperioque alterius est subjectus, in tantum etiam servus ejus est, & ad voluntati illius obsequium præstandum tenetur. At jus Deo, in omnes actiones hominum liberas, competit illimitatum; ergo obligati sunt ad voluntati ac legi Ejus exactissime morem gerendum. Nemo autem mortalium, cui sana mens, cui sanum est sinciput, qui experientia magistra, rectaque ratione duce videre non possit, leges Divinas vario a se haud raro violatas esse modo, actionesque, quas non nunquam suscipit, & propriæ suæ præstantiæ ac veræ felicitati, & perfectionibus atque voluntati Divinæ e diametro repugnare. Lugubris enim cujuslibet experientia satis superque comprobat, adeo crassis ignorantia tenebris intellectum nostrum esse obductum, voluntatemque ad quavis turpissima etiam scelera patranda adeo proclivem, ut ne unicus quidem, nisi sibi adulari velit, affirmare audeat: se immoderatorum affectuum fordibus conturbatum atque fascinatum non esse, nec unquam pravis carnis libidinibus se obtemperasse, nec denique quicquam cogitasse vel admisisse præceptis Dei contrarium; sed omnes actiones suas, per totum vitæ curriculum, ad voluntatem Dei componendo, Eundem

dem, ut summum suum bonum, super omnia ex toto pectore amasse. Hæc nos eo minus fugere possunt, quo certius constat, gentium profanarum philosophos corruptionem hanc suam ope rationis aliquo modo agnovisse, ut ex testimoniis a *Grotio, Pfantero, Huetio*, aliisque collectis patet; licet corruptionis hujus ortum, indolem, magnitudinem, univertalitatem, reatum & culpam ignoraverint, neque remedia ex hocce malo re vera emergendi, Deum placandi, conscientiam tranquillandi, vitamque emendandi, sibi ipsis prospicere potuerint.

§. IV.

Quum autem Deus sit ens infinitum, indoles vero essentia Divina, quæ complexum omnium attributorum Ejus denotat, per ipsa hæc attributa, non realiter sed nostro concipiendi modo ab essentia diversa, manifestetur; bonitatem, quam Deo assignamus, infinitam etiam esse oportet. Quid itaque conatibus eorum tribuendum, qui ex bonitate Divina argumenta, pro salute eorum, qui legem Dei perfecte non implent, depromere annituntur, jam dispiciendum. Deum hocce, varias, pro diversitate objectorum, circa quæ se exferit, habente denominationes, gaudere attributo, plurima Sacra Scriptura evincunt effata. Inter hæc sequentia eminent loca Gen. 1: 31. Exod. XXXIV: 6. Ps. CXLV: 7. 8. Jon. IV: 2. Matth. XIX: 17. Rom. II: 4. Joh. III: 27. Eph. I: 6. II: 4. 7. Bonitas hæc Dei essentialis, vel absoluta vel relativa est. Qua bonitatem, quæ absoluta vocatur, Deus se ipsum, & summas suas perfectiones, quibus se delectat, non potest non velle atque adprobare, & omnia, quæ cum perfectionibus suis Divinis necessariam inferunt congruentiam, necessario velle, & recta bonaque æstimare. Qua relativam autem, ut omnis boni fons & scaturigo, creaturis

B

per-

perfectiones, quarum sunt capaces, conferre fatagit, & imperfectiones omniaque mala tollere studet. Verum enim vero, quia ob sanctitatem, quam simul perfectissima Eius essentia, ut essentiale attributum includit, nihil potest velle neque intendere, quod perfectiones suas infringat; in propatulo est, idem summum & omnis imperfectionis expers Numen, totam hanc rerum universitatem, civesque suos singulos, sapienter & bene gubernando, nec non cuique, quod salvis legibus recipere potest, tribuendo, voluntatis suæ constantiam agendi id quod rectum est semper servare. Competit itaque Deo justitia æque essentialis, æque æterna, æque infinita & immensa ac bonitas, (cui non repugnat, multo minus eandem tollit); quæcunque enim per essentiam Deo competunt, nec mensuram nec limites agnoscunt. Posita vero justitia Divina, consequens est, Deum actiones hominum qualescunque indifferenter non respicere, nec bona malaque æquali ponderare lance; sed omne bonum appetendo, creaturisque legi & voluntati suæ congruenter viventibus bona conferendo, malum autem infinito & ineffabili odio detestando, omnibus jura sua effrenatis suis cupiditaribus polluentibus pœnas infligendo, judicia sua secundum discrimen, quod inter bonum & malum facit, exsequi. Hinc non difficile est judicatu, summæ esse necessitatis, ut creaturæ, jus superioris, cui obsequium præstando suam agnoscere debuissent dependentiam obligationemque voluntati Eius morem gerendi, facta legis transgressione violantes contemtuque habentes, pœnas luant promeritas. Si quid enim Deus de jure suo cedere, iniquitatesque, sine plena accepta satisfactione, transgressoribus posset dimittere, tum bonitas prævaleret justitiæ, justitiæque per peccatum læsa foret limitata. Hoc vero, quia Deum imperfectionis arguit, longissime ab Ipso est removendum, cujus justitia æque infinita ac bonitas.

nitas ejusdem, neminem sine sufficiente præstita satisfactione pro delictis, gaudio atque felicitate beare potest æterna. Sicut igitur pœnæ necessitas hac ratione probatur, ita simul manifestum, eandem nec majorem neque minorem, quam peccati existit gravitas, esse posse; utrumque enim cum justitia & sanctitate Dei pugnaret. Immo, eadem hæc justitia Deo essentialis & immutabilis comprobatur, moraliter quoque impossibile esse, ut jus aggratiandi, h. e. jus pœnas sine satisfactione remittendi aut mitigandi, Ei competere queat. Effata sententiam nostram confirmantia in Sacris pandectis innumera deprehendimus. Vide sis Deut. XXXII: 22, 35. Jer. XV: 14. Pl. V: 6. XI: 5, 6, 7. L: 21. Rom. I: 18, 32. II: 5, 9. II Cor. V: 10. Col. III: 25. Apoc. XXII: 12. Ex his abunde patet, nullam homini peccatis contaminato, admittæ cum Deo unionis, felicitatisque æternæ obtinendæ, absque pœnarum infinite gravium pervectione, perfectaque legis impletionem patere viam; hominem vero ut minime salutis compotem, vitam suam in tremoribus atque maximis doloribus producturum, neque fiduciam suam in Deo justissimo, cujus promeritam vindictam atque supplicia ob transgressiones suas metuit atque horret, certo collocaturum, nisi antecesserit notitia viæ operibus alienis apertæ, qua in gratiam Ejus pervenire possit.

§. V.

Ast misericordia Divina nunquam satis celebranda, homunculum, peccata sua sanctitati Divinæ maxime repugnantia morte æterna piaturum, in hunc miserimum non reliquit statum; sed Filium Dei Patris unigenitum e folio suo cœlesti evocavit, ut humanæ naturæ, in Personæ suæ Divinæ unitatem assumptæ, *ὁπίκουρον* & attributa sua Divina communicaret, Joh. I: 14. III: 16. Col. I: 19.

II: 9. & sic operibus suis eam viam salutis constitueret, quæ Deo sit digna, nec quicquam justitiæ Ejus rigori ceterisque summis perfectionibus derogat. Ut vero Deus ob peccata offensus reconciliari justitiæque Ipsius læsæ satisfieri posset, nec non hominum, qui legem a Deo datam transgrediendo, excellentissima sua dona eandem servandi, quibus in prima creatione instructi erant, penitus amiserant, æternæque sese morti fecerant obnoxios, salus deperdita recuperari quiret, obedientia legali & pœnali, sive satisfactione activa & passiva, peccatis omissionis & commissionis accurate respondente, maxime opus fuit. Satisfactio activa consistit in actibus legem Divinam exactissime & perfectissime implentibus. Passiva vero reatus culpæ & pœnæ delictorum perpeffionem includit, sine qua justitia Divina læsa salutem hominum impedit. Mediatorem itaque genus humanum redempturum, ad utramque satisfactionem præstandam obligatum fuisse, extra omnem dubitationis aleam positum est. Christum jam Salvatorem nostrum dulcissimum, seu Filium Dei, qui opus redemptionis libertima sua voluntate & ex immensa bonitate in se suscepit, Ps. XL: 9. Gal. II: 20. I Tim. II: 5. 6. sanctissimumque hoc opus in & cum assumpta natura humana complete absolvit, utrique huic obligationi satisfecisse, innumera tum Veteris tum Novi Testamenti Sacrarum litterarum effata nos ignorare non sinunt. Docent enim Sacræ pandectæ: Deum Christo omnium iniquitates impoluisse, Christumque, qui vir dolorum vocatur, & confossus contususque propter peccata nostra dicitur, dolores nostros infernales tulisse, torcular iræ Divinæ calcasse, loco nostri passum & mortuum esse, officioque Salvatoris functum non solum patiendo, sed etiam legem servando læsæ justitiæ Divinæ satisfecisse, Jes. L: 5. 6. LIII: 3. 4-9. LXIII: 3. Ps. XVIII: 5. 6. XL: 9. 13. LXIX: 6. Matth. V: 17. XX: 28. Rom. IV: 25. V: 8.

18. 19. VIII: 3. 32. 34. X: 4. I Cor. XV: 3. II Cor. V: 15. 19. 21. Gal. I: 4. III: 13. IV: 5. Phil. II: 8. Ebr. IX: 26. X: 14. I Pet. II: 24. III: 18. Hac itaque agendo & patiando, seu actione passiva & passione activa, præstita perfecta sua obedientia, Mediatorem egit inter Deum peccatis offensum, hominesque delicta sua morte æterna piaturos, quos ab ira Divina, maledictione legis & pena æterna, sese pretiosa sua redemptione sacrificium ad peccata eorum delenda offerens, liberavit, aditumque ad cœlestia palatia omnibus nobis paravit; adeo ut sanguine Filii cum Deo reconciliati, meritum Illius fide recipientes, salutem nanciscamur æternam Job. III. 18. Rom. III: 23-25. V: 10. I Cor. I: 30. II Cor. V: 19. Eph. II: 16. V: 2. Col. I: 19-22. Ebr. I: 3. II: 17. VII: 27. I Joh. I: 7. II: 1. 2. I Thess. I: 10. I Tim. II: 6. Tit. II: 14. I. Pet. I: 21. Qua itaque animi veneratione, quo cordis gaudio satisfactionem Christi, quæ nobis unice procurabit salutem, prædicabimus? Immortaliter gloriantes: *absorpta est mors in victoriam. Ubi tuus, mors stimulus? ubi tua, sepulcrum, victoria? Aculeus vero mortis, (est) peccatum: vis autem peccati, (est) lex. Deo autem (habetur) gratia, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum* I. Cor. XV: 54-57.

§ VI.

Quamvis itaque Deus, qui ab æterno omnes homines salvare voluit, Filium suum ex immensa bonitate nobis dederit Salvatorem, qui satisfactionem pro totius mundi peccatis præstitit, omnibusque æque graviter in Adamo lapsis, salutem vi meriti sui adquisivit consequendam; satisfactionem tamen a Christo præstitam, opus esse alienum, quod sine imputatione hominibus prodesse nequit, extra omnem dubitationis aleam positum est. Be-

nignissimum vero Numen, quod ex gratia satisfactionem alienam pro nobis acceptavit, non solum jus habuit discernendi, qua ratione ad summi hujus beneficii acceptio- nem genus humanum admitteretur; sed & re ipsa Ei placuit, congruentem indoli mentis humanæ rationalis & liberæ singulis præscribere ordinem, in quo, mediis, qualia hominum corrupta, omnibus ad bene agendum viribus destituta natura postulat, beneficia redemptione Christi parta, ipsis imputentur *Jes. XLV: 22-24. Rom. III: 9-12. 23-25.* Quod autem bona hæc cœlestia, in nos transferri nequeant, nisi ex parte nostra ista obtineat conditio, latius sic dicta, ut in ea emphatice consentiamus, nostraque ita reputemus, ac si ipsi eadem præstitissemus, indubium est *Jer. V: 3. Ebr. XI: 5. 6.* Fide vero solum in imputationem meriti Christi ita consentimus, satisfactionemque Ejus ut ad nos pertinentem apprehendimus nobisque appropriamus *Joh. III: 16. 36. Rom. IV: 3. seqq. I. Joh. V: 11. 12;* adeo ut in Christo, quem anima tamquam Salvatorem suum unicum & sufficientissimum recipit, adquiescentes, nihil ultra ad justitiam salutemque desideremus *Pf. LXXIII: 25. 26. Matth. I: 21. Joh. I: 12. XIV: 6. Act. IV: 12. XV: 11. Rom. IV: 5. I. Cor. I: 30. Col. III: 11.* Ast cujusque sana mente instructi propria experientia comprobatur, res, quarum cognitio se latet, nec appetitus neque averfationis suæ esse objecta. Si quid enim vel appetimus, prius ab intellectu cognitum & approbatum, voluntati ut bonum acceptandum repræsentabitur; vel si quid averfabimur, sufficiens averfationis adesse debet ratio, in repræsentationibus intellectus idem improbantis, quærenda. Fides jam in imputationem meriti Christi prægantem ratione consentiens, & ad intellectum pertinet, qui satisfactionem Christi, homini ad justitiam ac salutem imputandam con- noscit atque agnoscit, & ad voluntatem, quæ Christum

Media-

Mediatorem inter Deum & homines, cognitum atque agnatum ita acceptat, ut merita Ejus impuranda avidè cupiat & vere appropriet. Absit itaque ut fidem, qua adulti homines justitiam Christi coram Deo valentem & ad salutem necessariam consequuntur, absque prævia & explicita in intellectu Christi Mediatoris Ejusque reconciliationis cognitione, in voluntate locum obtinere possent, statueremus Jef. LIII: 11. Joh. XVII: 3. I. Tim I: 15. Divinæ vero voluntatis consilium, de salute nostra post lapsum reparanda & restituenda, rationi sibi relictae adeo manet incomprehensibile, ne gentes extra Ecclesiam constitutæ, sufficientia ad salutem æternam perveniendi media, ex principiis rationis unquam perspicere valeant I. Cor. II: 7, 8, 14. II. Cor. III: 5. Sacra autem Scriptura, jure meritoque pro revelato Dei verbo habenda, sufficientissimum & unicum nostræ cum Deo reconciliationis medium, ac viam salutis apud Deum in æternum consequendæ, tot tamque firmis commendat & demonstrat argumentis, ut neminem, nisi eum fortasse, qui, perveris suis cupiditatibus indulgens, aut fundamenta, quibus veritas divinitasque ejus superstruitur, cognita sibi reddere culpatus negligit, aut lucem veritatis horrendo prosequitur odio, serio in dubium vocaturum putaverim Joh. V: 39. XX: 31. Act. XX: 27. II Tim. III: 15. Unde facile concludimus: eos tantummodo vi meriti Christi salvos in æternum esse evasuros, qui Deum, verbo suo revelato, quod illuminationis, conversionis, regenerationis, sanctificationisque nostræ est medium Joh. XVII: 17. Act. XIV: 15. I. Cor. IV: 15. Tit. II: 11. 12. I. Pet. I: 23. II. Pet. I: 19. conversionem peragere, & ad fidem in Christum se deducere patiuntur; adeo ut a tenebris ad lucem & e potestate satanae ad Deum conversi, sine metu e manu inimicorum suorum liberati, serviant Ipsi, cum sanctitate & justitia, in Ipsius conspectu cunctis vitæ suæ diebus

Act.

Act. XXVI: 18. Luc. I: 74 75. Sed hæc quum ita sint; beatitatem æternam vi meriti Christi, intra Ecclesiam, quam Deus verbo Evangelii, semine isto incorruptibili & in æternum manente I. Pet 1: 25. sibi colligit, obtinendam esse, nemo non videt. Hinc etiam Apostolus aurea hæc protulit verba: *quomodo invocaverunt eum, in quem non crediderunt? quomodo autem credent ei, de quo non audiverant? Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei Rom. X; 14, 17.*

§. VII.

Jam nostra magni sine dubio interest, palmaria argumenta Adversariorum, Deum gentiles moratiores, si non ob leges naturales impletas, tamen propter satisfactionem Christi, & sine explicita ejus cognitione, salvare statuentium, qua decet modestia paucis expendere. Ut vero eo feliciter hoc in negotio progredi queamus, inter infantes & adultos primo distinguendum est. Jam quidem infantibus, qui in peccato concipiuntur & nascuntur, prout tota Scriptura passim testatur Gen. VI: 5. VIII: 21. Job. XIV: 4. Joh. III: 6. Rom. V: 12. Eph. II: 3. V: 26, 27, salutem ordinarie per baptismum donari credimus, secundum effatum Salvatoris: *nisi quis generatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest ingredi regnum Dei Joh. III: 5.* Minime tamen Deum se gratiamque suam huic Sacramento absolute alligasse putamus; sed infantes Christianorum ante receptum baptismum decedentes, per fidem extraordinarie in illis accensam, in æternum felices salvosque iri, ob plures rationes, quas nunc adferre non vacat, contendimus. Quod autem ad infantes extra Ecclesie pomeria natos attinet, de illorum post mortem statu in primis diversæ Theologorum dantur sententiæ. Sed si vel maxime severiora Theologorum placita omittere-

teremus, & cum illis, qui de iis optime sperant, urgeremus, Deum, cujus gratiæ fœdus & philanthropia, æque ac meritum Christi, ad omnes homines se extendit, & qui ideo non vult, ut unus ex parvulis pereat, Matth. XVIII: 14. infantes gentilium, usu rationis reflexo carentes, & discrimen inter dextram atque sinistram nescientes Jon. IV: 11. adeoque actu media fidei & salutis contumaciter non rejicientes, eadem extraordinaria sua gratia salvaturum; inde tamen nequaquam sequeretur, adultos paganos, usu rationis gaudentes, qui anima sua rationali Deum sine intermissione perfecte colere debent, licet id præstare non valeant (§ III.), Christum vero, per quem nunc unice aditus pater ad Patrem, ignorant, adeoque pretiosissimum Ejus reconciliationis beneficium, sine quo nemo coram Deo justificatur atque salvatur, fide sibi applicare nequeant, cœlestia atque æterna apud Deum gaudia esse consecuturos. Scriptura enim Sacra hanc vocat vitam æternam, ut cognoscamus solum verum Deum, & quem misit JESUM Christum Joh. XVII: 3. Dissidentes vero gentilibus quoque adultæ ætatis, luce revelationis destituti, lumine autem rationis, legem naturæ, quantum valeant, servantibus, ex universali Dei gratia, propter ignotam in Christo factam reconciliationem, æternam apud Deum salutem promittunt, atque inter alia objiciunt: inculpatam, forsân suo judicio, ignorantiam, qua quosdam, crassis admodum obductos tenebris, voluntate non pervicaci affectos, alicubi reperiendos statuunt, excusare. Sed respondemus: omni modo inculcata ignorantia ordinis salutis impossibilis est demonstratu. Rumor enim Evangelii, ætate mundi creati atque aquis diluvii inundati, toti generi humano annuntiati, a Judæis, quos Deus ut peculium sibi delegerat, antiquioribus temporibus, successu temporis, in omnes eas culti orbis pervulgabatur regiones, quibus cum Judæis aliquid

intercedebat negotii. Et cum tempus adventui Messiae destinatum magis magisque appropinquaret, Jesusque incarnatus, quem nos colimus & adoramus, doctrina sua cœlesti, beneficiis miraculisque stupendis se Messiam re ipsa probaret, fama hæc in primis invaluit, mundusque restitutus, lucis salutaris per Christum orientis factus particeps, eandem per universum saltem cultioris orbis ambitum disseminavit. Animos quoque gentilium Deus, pro summa sua sapientia, ante & post mortem Immanuelis nostri, variis modis præparare dignatus est, ut doctrinam Evangelii tanto facilius admitterent. Hoc se facturum etiam per Prophetam Haggæum pollicetur: *Et commovebo omnes populos &c.* Hagg. II: 7. Quod autem gentes pleræque lucem Evangelicam paullatim perdidissent, perfricta fronte contemptam penitus extinguere omnibus viribus allaborarint, eoque semet ipsas in tam horrendam & nunquam satis deplorandam mentis occæcationem detruserint, ut scintillas etiam Evangelii profligati ex animis suis tenebris fascinatis amiserint, & in turpissimas degenerarint superstitiones; id sane est, si rem accurata judicii trutina ponderare velimus, ob quod, a Deo, qui reum infontem pronunciare nequit, Jes. V: 20. gravissimas luant pœnas. Sed instas: quid omnino ad rem facit, si vel maxime concedendum esset, nullum fuisse populum tam aut remotum aut barbarum, cujus majoribus Evangelium quodam tempore mundi non innotuerit, quid, inquam, ad rem facit, si una hominum ætas illis in ipsis populis Evangelium habuit, neque tamen illud ad posteros propagavit? Verum respondemus: nec posterius ejusmodi populorum excusandi, quatenus ne minimum forsitan majoribus facinore cedunt, delictis vero eorum una mente & voce assentientes, vias illorum turpissimas sequuntur, periculosamque imitationem exempli reliquis in posterum produnt. Adeoque, licet luce Evangelii nun-

nunquam fuerint collustrati; quoniam tamen lumine naturæ recte uti neglexerunt, nec per illud ad verum Deum quærendum se manuduci passi sunt, inexcusabiles evadunt Rom. I: 20. Et si corruptionem nostram, subjective & objective universalem (§. II.), simul in mentem novis revocare voluerimus; fabulas s. cogitationes eorum, qui pervicaciam in gentilibus, revelatione supernaturali destituti, inveniendam non esse autumant, aut virtutem optimorum inter paganos hominum tantopere celebrant, vix ac ne vix quidem fixas & recte fundatas esse, facile videbimus, Eph. II: 3. IV: 17. 18. I Pet. IV: 3. Nec conjecturæ firmis & rectis stant talis, si manibus pedibusque quaecunque auxilium inde depromptum quæsiveris, atque adeo urgeas: eos velle perfecte servare legem Dei, si id possent, velle obedire Evangelio, si illud scirent. Neminem enim natura intelligere, quæ ad salutem scitu sunt necessaria, legemque Dei servare posse, plurima Scripturæ Sacræ effata nos evictos tenent, & domestica cujuslibet experientia satis superque testatur (§. III.) Ast ignorantia hæc vincibilis, impotentiaque legem Dei servandi sanabilis est; quia Deus nobis lapsis Filium suum & Spiritum donavit, ut per naturam extra Ecclesiam & consortium Dei constituti, & in peccatis mortui Eph. II: 1. 12. Col. I: 21. ductu Spiritus Sancti, e statu peccati in statum gratiæ, ordine salutis a Deo præscripto transiremus, & ad officium sponte redire alliceremur. Qui itaque ordinem Dei sequuntur, obedientiam erga vocationem Divinam declarant suam, salutemque recte desiderant; qui autem eundem non admittunt, sed impediunt, inobedientiam & incuriam de salute testantur sua. Nec constans hæcce eo conculcatur veritas, quod sint qui dicant: fuisse saltem nonnullos, etiam in ejusmodi pessimis gentibus, qui Summi Olympi Rectoris gratiam & veram cognitionem desiderarunt. Deus enim, cujus

Filius unigenitus nobis lapsis factus est iustitia, multos justificans Ies. LIII: 11. I Cor. I: 30. viamque iustitiæ monstrans, quem solum, ut a Patre cœlesti nobis datum doctorem, audire tenemur Deut. XVIII: 19. Ies. LXIII: 1. salutem mortalium omnium serio vult, immo juramento se velle confirmat Ez. XXXIII: 11. Act. XIII: 48. I Tim. II: 4. II Pet. III: 9. Nullam ergo est dubium, quin Deus, qui ab initio Ecclesiam sibi collegit, & usque ad finem mundi est collecturus, veritates Evangelicas, quæ maximis homines beneficiis Christi ditant, oculis omnium gentilium, lumine ac duce natura ad idola colenda sua abutentium, videndas & conspicuas exhibuisset, nisi opus irritum sibi suscepturum præsciisset. Velle enim finem & nolle media, quæ fini obtinendo sufficiunt, in Deum non quadrat. Deum itaque, qui serio vult salutem, media quoque, quibus eadem obtineatur, velle oportet. Si vero asseveraris: quosdam tamen homines, inter gentes criminosas, esse inveniendos, qui veram & Dei cognitionem & gratiam desiderant serioque querunt. Resp. bonitas Dei summa, universalisque Ejus *Φιλανθρωπία*, istam bonam nobis afferunt spem, ne Deus eosdem, si alicubi tales invenerit, auxilio destitutos deserat, sed specialiori nobisque incognita providentia sua, seu gratia præveniente generali, ad Christum, per quem nobis ad Deum Patrem accessus patet Eph. II: 18. fide vera recipiendum perducatur; adeo ut in Illo novæ factæ creaturæ II Cor. V: 17. atque sub Ipsius vexillo bonam militiam militando II Tim. IV: 7. metam beatitatis & gloria æterna donaturam contingant.

§. VIII.

Pergimus jam ad nonnulla locorum istorum Scripturæ examinanda, quibus salutem gentilibus promittentes,

opinionēs suas confirmare conantur. Quod itaque ad dictum Petrinum Act. X: 34. 35. quo ad hanc adamatam sententiam suam defendendam se uti posse arbitrantur, at tiner, cavendum est, ne statuamus Apostolum affirmasse, religionem cujusque gentis popularem Deo acceptam gratamque fore, vel etiam modum Deum colendi, queni gentes, usu rationis qualicunque aut etiam optimo, sibi comparare possunt, id effecturum, ut officio suo satisfaciant, Deoque specialiter gratæ reddantur. Apostolus enim, ut populum Judaicum tumidum & insolentia inflatum, omnes gentes præter se Deo ingratas judicantem, refelleret, gentes quascunque, ordinem salutis a Deo institutum sequentes, illumque rite vera & explicita fide colentes, ipsi placere affirmans, *προσωπιδίαν* in salutis negotio unius gentis præ altera negat. Aniam autem effato suo præbente Cornelio Centurione, qui fama illa, quæ tunc longe lateque de Christo vulgabatur, e pristinis suis crassis tenebris in lucem vocatus, promissiones de Christi Officio Mediatorio cognitæ atque perspectas habere potuit, licet easdem in Persona Jesu Nazareni impletas esse ignoraverit, cujus ideo ulteriorem notitiam a Petro accepit, qui oracula Veteris Testamenti, de Christo testimonium perhibentia, complementa sua in Illo incarnato obtinuisse, firmis & stabilibus probavit argumentis. Frustra quoque ad similitudinem Matth. XXV: 14. 30. a Christo propositam, viri secus sentientes confugiunt, quod scilicet Deus unicuique bona sua tradiderit, & huic quidem quinque, isti autem duo, illi vero unum talentum, secundum propriam uniuscujusque facultatem dederit; adeoque dicunt, Deum ab eo, qui unum acceperat, exigere nequire, ut tantam conficeret, quantum illi, qui duo & quinque acceperant, lucrati sunt. Sed voluit tamen Deus, ut quisque bono sibi concessio recte uteretur; quia propter etiam seruum inutilem, qui talentum in terra ab-

sccondidit, in tenebras exteriores ejiciendum curavit. In
 eo itaque cardo rei vertitur: si Ethnicus uno sibi conces-
 so talento rite uteretur, adhuc talentum acciperet, id est,
 tanta cognitione Christi & salutis collustraretur, quanta
 condemnationem æternam evitare posset; si autem talen-
 tum, quod acceperat, in terra abscondiderit, h. e. donis
 concessis naturalibus non recte utatur, eaque emendare
 non studeat, & si ita voluntatem Domini sui non cogno-
 verit, atque insuper digna fecerit plagis, vapulabit Luc.
 XII: 48. *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ab eo
 vero, qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.*
 Neque effatum Salvatoris, Matth. VIII: 11. 12. descriptum,
 gentiles sine noticia Christi salvari comprobatur; sed occul-
 tum istud justumque Dei consilium indicat, quod regnum
 Dei auferretur a Judæis, & daretur genti facienti fructus
 ejus Matth. XXI: 43. Verba autem Salvatoris, Joh. XV:
 22-24. prolata: *si non venissem & locutus essem eis, pecca-
 tum non haberent. Nunc autem non habent, quo peccatum
 suum prætexant. Si opera non fecissem inter eos, quæ nul-
 lus alius fecit, peccatum non haberent: jam vero & vide-
 runt & oderunt non solum me, verum etiam Patrem meum,*
 Christi ejusque cœlestis doctrinæ contemptum, dilucide ante
 oculos Judæorum ponunt. Jam certum quidem est, gen-
 tes, doctrina Christi nunquam collustratas, huic crimini
 non esse obnoxias; aliis tamen vitiis, justam vindictam
 æternamque condemnationem a Deo expostulantibus, con-
 taminatæ, præsidio innocentia minime sunt tuendæ, pla-
 gis vero, licet levioribus quam Evangelii protervi con-
 temtores, dignæ censendæ Matth. XI: 22. Luc. XII: 47. 48.
 Nulla porro inde certitudo illorum accedit sententiæ, cum
 quibus hic nobis res est, quod maxime urgeant, *ἀμεῖν*
 Marc. XVI: 16. & alibi, non esse ignorare aliquid, sed
 auditis fidem negare; nec omnino ad illos referri posse,
 qui nunquam auditis fidem nec habent nec abrogant. Li-
 cet

cet enim Evangelium omnibus gentilibus nunquam innotuerit, & quamvis, ut Evangelii nulla sua culpa directe ignari, ob Ejus contemtionem & refectionem non condemnentur; quum tamen ex lumine, quod natura superstes reliquit, ad verum Deum, quem opera Ejus in toto regno naturæ conspicua prædicant Act. XVII: 24-28. cognoscendum & colendum perducere nequiverint, nec eam, quam debuissent, omnibus ejus præceptis vere & constanter exhibuerint obedientiam, ita ut per totam vitam peccatis vacaverint proæreticis; minime infantes censendi, sed ἀναπόλογητοι ἀνόμως ἀπολούονται Rom. I: 20. II: 12. Dominus enim noster justissimus infliget ultionem iis, qui non norunt Deum; & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi: qui penam luunt, interitum æternum. 2 Thess. I: 8. 9. Nec obstat, quod objiciatur: Apostolum in dicto citato, atque Eph. II: 12. aliisque locis, per eos, qui Deum non noverant, atque erant sine Christo, abalienati a republica Israël, & peregrini a Testamenti promissionis, spem non habentes, & Athei in mundo, intellexisse tantummodo gentiles vitios deditos. Hypothesis enim hæc nullis solidis rationibus est evicta, cum Scriptura vero Sacra, quæ gentiles, quales natura sunt, generaliter vocat Deum ignorantes Ps. LXXIX: 6. Jer. X: 25. 1 Thess. IV: 5. conf. Job. VIII: 19. 1. Joh. II: 23. adversa pugnat fronte. Hinc & Clemens Alexandrinus ait: αἴθερος δὲ εἰκότως ἀπικαλῶ τέτις, οἱ τὸν μὲν ὄντως ὄντα Θεῶν ἠγνοῦσιν vid. pluribus Wolfius ad h. l. Arcti, quibus dissertationem hanc circumscribere voluimus limites, plura adferre prohibent.

§ IX.

Quod superest, coronidis loco, verbo tantum indicasse sufficiat: cognitionem salutis, quam ex Sacris pandectis

deestis haurimus, adeo late se non extendere, ut percontationibus nostris de gentium, quæ alio revelationis lumine, quam naturali, nunquam fuerunt instructæ, ad forum scrutiniî nostri non pertinente salute, quid proficeremus. Si enim gentiles vel æternam adepti fuerint felicitatem, vel sempiternum tulerint interitum, fruitionem salubrium merito Christi adquirentium bonorum nobis non pariet, nec impediet ne aliquando reapse eorum evadamus participes. Consultius itaque judicamus, in testimonio Scripturæ S. simpliciter adquiescere, quam rationi impervias, ulna ejus curta emetiri velle. Hinc sciamus, nihil impræsentiarum nobis arctius esse injunctum, quam ut ad Deum, salutis arcem & palladium, supplices confugiamus, enixe rogantes, velit Ille, qui arcana sua consilia, nobis scitu necessaria, in verbo suo scripto nobis revelavit, Spiritum suum Sanctum mittere Joh. XIV: 26. cujus auxilio, Salvatorem nostrum vividius cognoscere discamus, omniaque Ejus generi humano parta beneficia per fidem gustemus Ebr. VI: 4! Atque ita Christo veræ viti ut palmites inserti Joh. XV: 1. 4. 5. in Christianismi stadio crebroque exercitio, toto pectore & omni cogitatione curaque in id incumbamus, ut, usque ad finem vitæ in fide perseverantes, coronam justitiæ reportemus, vitam scilicet æternam, bonorum ineffabiliû sortem & copiam! Math. XXIV: 13. I Cor. IX: 24. 25. Phil. III: 10. II Tim. IV: 8. Apoc. II: 10. III: 21. Faxit Deus, omnis bonitatis atque salutis fons, ut tandem, cum incolis cœlestibus, sine intermissione, spiritualia & æterna laudum gratiarumque actionum sacrificia offerre, lætæ præva canere, nobis liceat, Soli & Unico Æterno ac Optimo Numini, cujus gloria ultimus omnium rerum est finis!

